

တၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤဆံးလီၤဆၢလီၤပၢၢ် ထီၣ်သတူၢ် ကလၢၣ်, ဖိသ့ၣ်

တၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤဆံးလီၤဆၢလီၤပၢၢ် ထီၣ်သတူၢ် ကလၢၣ်န့ၣ် ကဲထီၣ်သးဖဲ နဖိတန့ၣ်ဘၣ် အိးစံၣ်က့ၣ်လၢအပ သိၣ်လၢခိက်လၢအမိၢ် ပၢၢ်တလၢပုၤအသိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ . ဖဲအကဲထီၣ်သးအခါန့ၣ် နဖိပသိၣ်ထူးထီၣ် ခၢ်ဘိၣ်ဒိၣ် အးစးလၢအသိၣ်ကျိၣ်ခဲဝဲ ဒီးဒူးကဲထီၣ်နဖိအသိၣ်အိးစံၣ်က့ၣ်အတၢ် ပနီၣ်လီၤဆၢဒိၣ်ဒီး ခၢ်ဘိၣ်ဒိၣ်အိးစးအါ ထီၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်လီၤ.

တၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤဆံးလီၤဆၢလီၤပၢၢ် ထီၣ်သတူၢ် ကလၢၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဝဲဂ့ၢ်ဂီၤအတၢ် သမံသမိးက့ၢ် တၢ် အိၣ်ဆူၣ်အိၣ် ချ့လီၤ. ဟဲကဲထီၣ်သးဝဲချ့ချ့ဘၣ်ဆၢၣ် မ့ၢ်ယၢ်ဘျီတဘျီန့ၣ် မ့ၢ်ဝဲတၢ် တစီၢ်တလီၢ်လီၤ. နဖိအပသိၣ်အတၢ် မၤဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၢ်အဆၢကတီၢ် ဒီးအတၢ် ဟူးတၢ်ဂၤ ဒီးတၢ် ယၢ်ဘျီအခါလီၤ.

ကဲထီၣ်သးလၢတၢ် မနုၤသ့ၣ်တဖၣ်အဖိလဲၣ်?

တၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤဆံးလီၤဆၢလီၤပၢၢ် ထီၣ်သတူၢ် ကလၢၣ်န့ၣ်ကဲထီၣ်သးဝဲသ့လၢတၢ် အါမးအဖိလီၤ. ပၣ်ဃုာ် ဒီး-

- ပသိၣ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး.
- သးနါပုၤ ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး မ့တမ့ၢ် ဂုာ်ပံးဟးဂီၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ညၣ်ကဘျးဘူလၢပသိၣ်ကပဘၣ်ဒိ.
- ပသိၣ်တၢ် အိၣ်အသးလၢဘၣ်ဒိကလံၤ ဒီးသ့ၣ်လၢဆၢန့ၣ်ဆၢဟးထီၣ်လၢပသိၣ် မ့ၢ်ဝဲလၢပသိၣ်တၢ် ခၢ်ဘၣ်, မၤကီၢ်ခဲတၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤသတူၢ် ကလၢၣ်တၢ် ဆါ, စၢၤသ့ၣ်အဖိကလံၤကျိၣ်ဟံးသးတၢ် ဆါကဲထီၣ်လၢဖိသ့ၣ်အခါ သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.
- တၢ်ဆူးတၢ်ဆါအတၢ် အိၣ်သး, ဒ်သီးဒီး ကလံၤဖူး, ပျီၢ်ပံးပျီၢ်ဘိၣ်ဖိဘၣ်ဒိ, လၢအမၤဘၣ်ဒိညၣ်ထူၣ်ဒီးထူၣ်ပျီၢ် လၢပၢၢ်ဆၢတၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ.
- သ့ၣ်ဃၢ်တၢ် ဆါ(တၢ်ဝဲထီၣ်).
- ကဝါညိးဂီၤထီၣ် (*pancreatitis*).
- သ့ၣ်ကီၢ်လိၣ်သးလၢပသိၣ်အပူၤ (*pulmonary embolism*).
- သိသ့ၣ်အကဲတြၢၢ်ဖးအါ.
- တၢ်အူအိၣ်.
- ဘူးကလီၤအူးသံ.
- တၢ်ထီၣ်(တၢ်ဆူးတၢ်ဆါ).
- သါန့ၣ်မ့ၢ်အူလုၢ်.
- တၢ်ခိဆၢလၢကသံၣ်ကသီ.

မနုၤသ့ၣ်တဖၣ်မအါထီၣ်တၢ် ဘၣ်ယိၣ်လဲၣ်?

တၢ် အိၣ်အသးတခါအံၤကဲထီၣ်သးသ့လၢ ဖိသ့ၣ်လၢအိၣ်ဒီး-

- ကလံၤကျိၣ်ဟံး.
- တၢ် သးဘိး.
- တၢ် အိၣ်အသး မ့တမ့ၢ် တၢ်ဆါလၢမၤဘၣ်ဒိ မ့တမ့ၢ် မၤစၢ်လီၤညၣ်ထူၣ်, ထူၣ်ပျီၢ်, ဃံ, မ့တမ့ၢ် တၢ်ညၣ်ကဘျး ဘူပၣ်ဃုာ်လၢကသၢ်ထီၣ်ကသၢ်လီၤအဂီၢ်.
- တၢ်ဆါအယူးအယၢ် လၢလီၤဘၣ်ယိၣ်.
- တၢ် အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တၢ် ကီၢ် တၢ်ခဲလၢတြီတံာ်တံာ်ခိဆၢတၢ် သးသပူၤလၢအပုၤဃူးဒီးလၢ ကသၢ်ထီၣ်ကသၢ် လီၤ ဒ်သီးကီၢ်ယုၢ်ဘိၣ်ချ့အဂီၢ်စၢ် (Hypothyroidism) မ့တမ့ၢ် ကလံၤကျိၣ်ဟံးတြီတံာ်တံာ်လၢမံခါ (sleep apnea).
- ပသိၣ်တၢ် ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး.

အတၢ် ပနီၣ် ဒီးတၢ် ဆါအတၢ် ပနီၣ်အိၣ်ပျီဝဲမနုၤတဖၣ်လဲၣ်?

ကသၢ်ကီၢ်ခဲန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ် ပနီၣ်အိၣ်ပျီအိၣ်အမ့ၢ်လၢ တၢ် သၢ်ထီၣ်သၢ်လီၤဆံးလီၤဆၢလီၤပၢၢ် ထီၣ်သတူၢ် ကလၢၣ် လီၤ. နဖိအအိၣ်ဝဲသ့စ့ၢ် ကးဒီး-

- ကသၢ်ထီၣ်ကသၢ်လီၤချ့သးဒီး.
- အိၣ်ဃိကဒိ မ့တမ့ၢ် သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤ.
- ဖံးဘၣ်, နီးဖံး, မ့တမ့ၢ် စုမ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်ထီၣ်လုာ်, lips (*cyanosis*).
- သးဖုချ့သးဒီး.
- သးအသိၣ်လီၤဆီ (*arrhythmias*).

- တၢ်သးကဒဲကဒါ မ့တမ့ၢ်တၢ်ဟံသ့ၣ်ဟံသးဆီတလဲ.
- တၢ်ဘၣ်လၢမံခ မ့တမ့ၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်တအိၣ်ဘၣ်.
- တၢ်ဘၣ်လီၤဘၣ်: မ့တမ့ၢ်ဂံၢ်ဘါတအိၣ်ဘၣ်.
- နၢစ့ကျိၤလီၤထီၣ်.
- ကသိၤပဲ: ဒီးကသိၤသိၣ်ကြူကြူ.

သ့ၣ်ညါသ့ၣ်လၢတၢ်ဆါမန့ၣ်လဲၣ်?

နဖီတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ကသံၣ်သရၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါန့ၣ်လၢ တၢ်သိၣ်ထီၣ်သါလီၤဆဲးလီၤဆၢလီၤပၤထီၣ်သတူၢ်ကလၢ တၢ်ဆါကလၢလၢနဖီအတၢ်ဆူၣ်တၢ်ဆါအပူၤကွၢ်တဖၣ် ဒီးနီၤခိမိၤပၤအတၢ်မၤကွၢ်သ့ၣ်တဖၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မၤကွၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် နဖီကသံၣ်သရၣ် ကကန့ၣ်နဖီအသး ဒီးတၢ်သိၣ်ပိးပိးပိးပိးဒီးကသိၤပဲသိၣ်လၢအပသိၣ်အပူၤလီၤ. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်နဖီကဘၣ်မၤကွၢ်သးလၢကစၢတၢ်လၢဘၣ်မန့ၣ်အသံ တၢ်သိၣ်ထီၣ်သါလီၤဆဲးလီၤဆၢလီၤပၤထီၣ်သတူၢ်ကလၢ ကထီၣ်အဂီၢ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်အံၤပၣ်ဃုာ်ဒီး-

- ထီၣ်ကွၢ်အီးစံၣ်ကွၢ်တၢ်ဟံဖိၣ်လၢနဖီအသ့ၣ်ပူၤ (pulse oximetry). တၢ်ထီၣ်ကွၢ်အံၤပၣ်ဃုာ်လၢတၢ်ဆဲးဆဲးဖိထီၣ်ဟံလၢနဖီအစုန့ၣ်. နၢသ့ၣ် မ့တမ့ၢ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- သ့ၣ် တၢ်မၤကွၢ်အဂၤလၢကထီၣ်ကွၢ်သ့ၣ်အသး ဒီးကကွၢ်တၢ်ပနီၣ်လၢတၢ်ဆါအသး.
- မၤကွၢ်နဖီအပူၤပိးပိးပိးပိးအတၢ်အဒိ မ့တမ့ၢ်ကလံၤကျိၤအထီၣ် ဒီးသိးကမၤကွၢ်တၢ်ဆါအသးအသး.
- သးနီၤပၤဒီးမၤလၢကကွၢ်တၢ်ထံအလီၤ လၢကြးအိၣ်ဝဲပဲဒီးကလံၤ.
- Electrocardiogram (ECG) လၢကကွၢ်သးအလီၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ.

ယါဘျါသ့ၣ်လဲၣ်?

ဖိသ့ၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်အသးအံၤ ဘၣ်တၢ်ယါဘျါအိၣ်ညါန့ၣ်လၢ ဂံၢ်ဂီၢ်အူတၢ်ကွၢ်ထွဲလီၤဆီ (ICU)လၢတၢ်ဆါဟံၣ်အပူၤလီၤ. တၢ်ယါဘျါအဂီၢ်န့ၣ် သန့ၤသးလၢအကထီၣ်သးခိမိၤလၢမန့ၣ်အသံလဲၣ်အဖီခိၣ်လီၤ. တၢ်ယါဘျါတခါ မ့တမ့ၢ် အါန့ၣ်ဒီးအါတုၤလၢ ဖိသ့ၣ်အတၢ်ဆါတၢ်ပနီၣ်ဂ့ၤထီၣ်က့ၤလီၤ. တၢ်ယါဘျါ ပၣ်ဃုာ်ဒီး-

- တၢ်မၤပဲၤအီးစံၣ်ကွၢ်. ဟ့ၣ်ဒုးနဖီအီးစံၣ်ကွၢ်အဘျဲၣ်လၢနဖီခါစ့အပူၤ နီၣ်ကျိၤဘၢမံၤ, မ့တမ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၢခိၣ်လီၤ.
- တၢ်ပိးတၢ်လီၤဒီးသိးကလံၤကျိၤဆီၣ်သန့ၤကစဲးလၢထီၣ်ပဲထီၣ် (CPAP) မ့တမ့ၢ် bi-level ကလံၤကျိၤဆီၣ်သန့ၤလၢပဲထီၣ် (BiPAP or BPAP) အစဲး. တၢ်ယါဘျါတခါအါသ့ၣ်လၢကလံၤကျိၤဆီၣ်သန့ၤလၢအတုးအါလၢကလံၤကျိၤကအီးထီၣ်အဂီၢ်လီၤ. နီၣ်ကျိၤဘၢမံၤ မ့တမ့ၢ်တၢ်ပိးတၢ်လီၤအဂၤန့ၣ် ကဟံထီၣ်လၢနဖီခါစ့ မ့တမ့ၢ်ကိးပူၤလီၤ. ပဲးလီၤလၢထီၣ်ပဲးတၢ်ဒီးစဲးန့ၣ် ဆၢအီးစံၣ်ကွၢ်လၢ နီၣ်ကျိၤဘၢမံၤလီၤ.
- စဲးပိးလီၤလၢအပူၤန့ၣ်လီၤဟံၣ်ထီၣ်ကလံၤ. တၢ်ယါဘျါကျဲအံၤမၤစၢၤကလံၤသးန့ၣ်လီၤသးဟးထီၣ်လၢပသိၣ်အပူၤလီၤ. မၤန့ၣ်သ့ၣ်လၢထီၣ် ဒီးနီၣ်ကျိၤဘၢမံၤ မ့တမ့ၢ်စဲးလီၤ. တၢ်ယါဘျါတခါအါန့ၣ် ဟံၤလီၤပဲးဘိလၢ နဖီကလံၤကျိၤ (trachea) န့ၣ် ကလံၤဒီးအီးစံၣ်ကွၢ်လဲဆၢန့ၣ်လၢပသိၣ်သ့ၣ်အသံလီၤ.
- Extracorporeal membrane oxygenation (ECMO). တၢ်ယါဘျါတခါအါန့ၣ် ဟံးန့ၣ်သးဒီးပသိၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မးဘၣ်ဒီးကိာ်လီၤ. ဆၢဟ့ၣ်အီးစံၣ်ကွၢ် ဒီးထွဲထီၣ်ကွဲး ခၣ်ဘၣ်ဒဲးဒဲးစဲးလီၤ. ECMO ဟ့ၣ်ဒုးပသိၣ်အခွဲးလၢကက့ၤဘျါက့ၤအဂီၢ်လီၤ. စဲးပိးလီၤလၢအပူၤန့ၣ်လီၤဒီးဟံၣ်ထီၣ်ကလံၤ သူမ့တမ့ၢ်တုၤလီၤတၢ်လီၤဘၣ်န့ၣ် သ့ၣ်အံၤသ့ၣ်လဲၣ်.
- တၢ်ကွဲးကွဲးမၤထူၣ်ဖျိကလံၤကျိၤ (Tracheostomy). တၢ်အံၤအမ့ၢ်ဝဲ တၢ်ကွဲးသးလၢကတုထီၣ်န့ၣ်ကိာ်ဘိအပူၤလၢကထၢန့ၣ် ကသိၣ်ထီၣ်ကသိၣ်ပဲးဘိအဂီၢ်လီၤ.
- ဒီးန့ၣ်တၢ်ထံတၢ်နီၤ ဒီးကသံၣ်ကသီ.
- ထီၣ်ဝဲးလီၤမံလၢကမၤစၢၤကသိၣ်ထီၣ်ကသိၣ်လီၤအဂီၢ်.

မၤထွဲတၢ်နဲၣ်လီၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢဟံၣ်-

- ဟ့ၣ်ဒုးနဖီကသံၣ်လၢကသံၣ်ခိထၢၣ်ဒီးကသံၣ်သရၣ်ဟ့ၣ်န့ၣ်ကသံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢ ကသံၣ်သရၣ်တဲန့ၣ်အသိးတက့ၢ်.
- ပျဲနဖီက့ၤဟူးဂဲၤဒီးအညါန့ၣ် အသိးလၢနဖီကသံၣ်သရၣ်တဲန့ၣ်အသိးတက့ၢ်. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဘၣ်ယိၣ်တအိၣ်ဘၣ်မန့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် သံကွၢ်နဖီအကသံၣ်သရၣ်တက့ၢ်.
- ကယီၤလၢကဘၣ်က့ၤထီၣ်ဒီးနဖီကသံၣ်သရၣ်န့ၣ်လဲၣ်တက့ၢ်. အရ့ဒိၣ်ဝဲလီၤ.

ဒီးသဒါကသ့ၣ်လဲၣ်?

ယါဘျီတၢ်ဆါအယုးအယၢ်ဒီးတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအအိၣ်သးလၢကဆၢကဲထီၣ်သ့လၢ တၢ်သ့ထီၣ်သ့လီၤဆံးလီၤ ဆၢလီၤပၤထီၣ်သ့တၢ်ကလံာ်န့ၣ် မၤစၢၤလၢကဒိသဒါတၢ်အိၣ်အသးလၢအအိၣ်ထီၣ်ထီၣ်သီသီလီၤ.

ဆဲးကျိးဒီးကသံၣ်သရၣ် မ့အိၣ်ဒီး-

- နဖိတၢ်ကိၢ်ထီၣ်.
- နဖိအတၢ်ဆါတၢ်ပနီၣ်တကိၢ်ညါဘၣ် မ့တမ့ၢ်န့ၣ်ဒိၣ်ထီၣ်.

ဟံန့တၢ်မၤစၢၤတဘျီယီ မ့အိၣ်ဒီး-

- နဖိကသါထီၣ်ကသါလီၤကီၢ်ခဲဝဲ.
- နဖိအတၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်တအိၣ်ဘၣ်.
- ဖျါလၢနဖိကသါထီၣ်ကသါလီၤဒီးအဟၢဖၤ. တၢ်အံၤဖဲန့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်ဟၢဖၤ လၢကွၢ်ယံၤအဖိလၢ မ့တမ့ၢ်သးန့ၣ်လၢအသးန့ၣ်ပှၢ်အယံၤဖိလၢဖဲအကသါ အခါ.
- နဖိအိၣ်ဒီးလါအဲး(cyanosis) မ့တမ့ၢ် ထီၣ်လၢ်ထီၣ်လါ.
- ဖျါလၢနဖိသးဖုစးထီၣ်ချ့သဒီး.
- ဖျါလၢနဖိသးစးထီၣ်ကဒိကဒါ.
- နဖိသးစၢ်န့ၣ်၃လါ အိၣ်ဒီးတၢ်ကိၢ် 100°F (38°C) မ့တမ့ၢ်ထီၣ်အါန့ၣ်ဒိ.

တၢ်ဆါအတၢ်ပနီၣ်အံၤဟံဖျါထီၣ်လၢတၢ်ကီၢ်ခဲလီၤဘၣ်ယိၣ်လၢမ့ၢ်ဝဲဝဲဂီၤအူလီၤ တဘျီ အိၣ်ဒီးတူၤလၢ တၢ်ဆါအတၢ်ပနီၣ်လီၤမၤတဂ့ၤ. ဟံးန့ၣ်ကသံၣ်ကသီတၢ်မၤစၢၤတဘျီယီတက့ၢ်. ကိးနဟံၣ်ကဝီၤဝုၢ်ဂီၤအူအတၢ်မၤစၢၤတက့ၢ်. (၉၁၁လၢ U.S).

တၢ်ဂီၢ်တၢ်ကျိးအံၤတမ့ၢ်လၢနတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ကသံၣ်သရၣ်အနဲၣ်ကျဲၣ်ဘၣ်. မၤလီၤတၢ်လၢနတၢ်သံကွၢ်မ့ အိၣ်တမံၤန့ၣ်တၢ်ပိၣ်တၢ်ပိၣ်သကိးဒီးနဖိတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ပှၢ်မၤစၢၤတၢ်ဖိတက့ၢ်.